Батьківський лекторій

Сімейне виховання - запорука психічного здоров'я дитини

Першим університетом життя для дитини є сім'я, в якій народилася дитина. Основне батьківське завдання - виростити зрілу та відповідальну людину. І які б якості батьки не намагалися розвивали в дитині, головне - будувати виховання на любові.
Існує безліч різних стилів сімейного виховання. Розуміння того, який стиль підходить саме вам, дозволить створити позитивну атмосферу, що сприяє особистісному зростанню, емоційному та інтелектуальному розвитку дитини.

Стилі виховання дітей.

Стилі виховання в сім'ї традиційно розділяються на гіперопіку, авторитарний, ліберальний і демократичний. Кожен із цих стилів виховання по-своєму впливає на самооцінку дітей.

Надмірна опіка (гіперопіка).

Цей стиль характеризується надмірним піклуванням, попередженням активності, бажанням зробити все за дитину.

З раннього дитинства діти дуже прив'язані до батьків. По мірі зростання самостійності, і, особливо, в перехідному віці, ця залежність починає дитину обтяжувати. Погано, якщо дітям не вистачає батьківської любові, але надмірна опіка також шкодить дитині, а батьки інколи плутають любов і опіку. Батьки звикли до своєї дитини і не схильні помічати вікових психологічних змін, що відбуваються з нею. Вона виросла, змінилася, а люблячі батьки все ще бачать її такою, якою вона була декілька років тому, причому власна думка їм здається беззаперечною. Підлітки, навпаки, набувають критичного ставлення до батьків, вони починають чинити опір. А це часто ображає батьків «Я живу заради дітей», - заявляють батьки. Але при ретельному аналізі виявляється, що фактично буває так, батьки живуть не заради дітей, а скоріше за їх рахунок. Багато з них відносяться до своїх дітей зверхньо, висмоктуючи з них усі «соки». Спілкуючись із дитиною вони можуть відчувати себе великими начальниками.

Завдання дорослого – попередити, застерегти, пояснити, вказати на можливі наслідки, але дати можливість дитині діяти самостійно, здійснювати свій власний вибір. Тоді, навіть зробивши помилку, дитина навчиться думати, відповідати за свої вчинки, за себе, бути самостійною.

Авторитетний (демократичний) стиль виховання (високий рівень контролю та теплі стосунки)

Особливістю цього стилю взаємин є тверде, послідовне і водночас гнучке виховання.
Батьки завжди пояснюють мотиви своїх вимог, заохочують їх обговорення з підлітком; влада використовується лише в міру необхідності; у дитині цінується як слухняність, так і незалежність; батьки встановлюють правила і твердо втілюють їх у життя ,вони прислухаються до думки дитини, хоч і не діють виключно відповідно до її бажань.
Авторитетний стиль — самий дисциплінований стиль виховання. Авторитетні батьки беруть на себе відповідальність за своїх дітей, їх поведінку і дії, поки діти не досягнуть емоційної зрілості. Діти, виховані авторитетними батьками, в подальшому житті досягають найбільших успіхів, вони стають самостійними, відповідальними і впевненими в собі людьми. **ВОНИ ДОБРЕ ВЧАТЬСЯ В ШКОЛІ ТА МАЮТЬ ВИСОКУ САМООЦІНКУ.** Завдяки турботі авторитетних батьків, їх увазі до життя і потребам дитини, він не тільки прагне їм догодити, але й отримує загальний напрямок для подальшого розвитку і особистісного зростання.

Авторитарний стиль виховання (*ВИСОКИЙ РІВЕНЬ КОНТРОЛЮ, ХОЛОДНІ СТОСУНКИ*)

Авторитарний стиль виховання - це стиль, при якому батьки недооцінюють позитив, який є в їхніх дітях і віддають перевагу контролю. Цей спосіб виховання іноді пов'язують з агресивно-командним впливом батьків. Авторитарні батьки намагаються з раннього віку прищепити дитині страх і дисципліну. Цей стиль виховання орієнтований на покарання, а не на заохочення. Він може негативно вплинути на самооцінку дитини і перешкоджає його повноцінному розвитку. Авторитарні батьки прагнуть контролювати всі сфери життя дитини. Діти з авторитарних сімей практично не мають прав і позбавлені свободи дій.

Насправді авторитарні батьки – не обов'язково диктатори й деспоти, вони можуть бути дуже люблячими і ніжними, але у стосунках з дитиною на перше місце, , ставлять свою потребу бути поруч, контролювати життя дитини, приймати за неї рішення. З одного боку, це забезпечує певний психологічний комфорт: можна менше хвилюватися за дитину, не боятися, що вона наробить помилок. Але з іншого боку, надмірний батьківський контроль унеможливлює розвиток самостійності підлітка: він не може навчитися ініціативності, відповідальності, наполегливості, самоконтролю. Адже самоповага і впевненість у собі формуються лише за умови, що людина має можливість сама поставити собі мету й досягти її самостійно

ДІТИ У ТАКИХ БАТЬКІВ ВІДЛЮДНІ, БОЯЗКІ, ПОХМУРІ, НЕВИБАГЛИВІ, ДРАТІВЛИВІ.,ДІВЧАТА НАЙЧАСТІШЕ ЗАЛИШАЮТЬСЯ ПАСИВНИМИ І ЗАЛЕЖНИМИ. ХЛОПЦІ МОЖУТЬ СТАТИ НЕКЕРОВАНИМИ І АГРЕСИВНИМИ.

Для того, щоб зберегти стосунки зі своїми дітьми і підтримувати їх упевненість у собі й самостійність, необхідно обмежити зону свого контролю, поступово передаючи підліткам відповідальність за їхні дії та вчинки. Це може бути досить серйозним психологічним випробуванням для батьків: адже дитина може наробити помилок, які доведеться потім виправляти. Наприклад, рішення підлітка піти до басейну може призвести до його застуди, лікування, ускладнень. Але якщо не пустити його, то наслідки можуть бути ще гіршими: і для стосунків з батьками (образа, недовіра, спроби приховувати від дорослих свої наміри) і для авторитету підлітка серед товаришів (підлітки зневажливо ставляться до однолітків, які підкорюються дорослим), і для самооцінки особистості (неможливість відстояти своє рішення інтерпретується дитиною як нерішучість, слабкість волі або як відсутність поваги, нерозуміння з боку сім'ї).

Ліберальний стиль виховання
(НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ КОНТРОЛЮ, ТЕПЛІ СТОСУНКИ)

Ліберальні батьки прагнуть дати своїм дітям усе найкраще, намагаються у всьому їм догодити. Ліберальний стиль виховання характеризується наданням повної самостійності дітям. Батьки цього типу готові поступатися вимогам дитини з ранніх років і з готовністю потурають будь-яким його примхам, не пред'являючи до нього практично ніяких вимог. Головною фігурою у відносинах «батьки — дитина» є дитина, а не батьки.

Ліберальні батьки, як правило, керуються благими намірами, але їх зусилля можуть призвести до прямо протилежних наслідків. Більшість з нас хоча б один раз зустрічалися з дітьми ліберальних батьків — вони безвідповідальні і інфантильні, вважають, що оточуючі їм зобов'язані, не люблять і не вміють працювати. Словом, це розпещені діти, **СХИЛЬНІ ДО НЕСЛУХНЯНОСТІ АГРЕСИВНОСТІ. В ПРИСУТНОСТІ ЛЮДЕЙ ПОВОДЯТЬ СЕБЕ НЕАДЕКВАТНО ТА ІМПУЛЬСИВНО**

Отже, надання підліткам надмірної свободи так само небезпечне для становлення їх особистості, як і надмірне її обмеження.

Індиферентний стиль виховання
(НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ КОНТРОЛЮ ХОЛОДНІ СТОСУНКИ)

На жаль, багато батьків практикують індиферентний стиль виховання, часто навіть не підозрюючи про це. Індиферентні батьки просто … індиферентні. Вони не беруть участі у житті дитини, не цікавляться його потребами. Діти в таких сім'ях, як правило, ростуть самотніми і замкненими, або ж агресивними і некерованими. Діти, виховані індиферентними батьками, часто стають алкоголіками, наркоманами, гвалтівниками або злочинцями.

Як знайти золоту середину

Не кожен стиль виховання підходить для вашої родини і для вашої дитини. Може виявитися, що ваша дитина від природи дисциплінований, але для розвитку йому потрібно теплота і турбота. Або ж ваша дитина, навпаки, потребує дисципліни і чіткій структурі, йому потрібен порядок, щоб відчувати себе в безпеці. Перш ніж вибирати стиль виховання, батьки повинні зрозуміти, які цінності вони можуть і хочуть передати дитині, чого від нього чекають, і який у вашому уявленні повинна бути ідеальна сім'я.

Сім помилок батьків

Перелічимо найпоширеніші помилки, яких припускаються дорослі.

Побутові погрози

"Якщо не прибереш у кімнаті, залишишся без ласощів", "Роби так, як я сказав. Не став зайвих запитань, бо не пущу на вулицю".

Цим висловам, які злітають з вуст батьків повсякчас, часто не надається ніякого значення. Але ж дитина, сприймає все набагато складніше. Такі погрози викликають в неї не лише страх, а й почуття ворожості, прихований негативізм щодо батьків.

Авторитарні накази

"Якщо тобі це говорить батько, ти маєш слухатися", " Я тобі забороняю товаришувати з...", "Я — мати, тож краще знаю, що для тебе добре, а що — ні."

Такі репліки є виявленням прагнення підкорити собі іншу людину. Це призводить до порушення в родині атмосфери рівноправності. Дитина затамовує образу: "Ось виросту, побачимо, хто сильніший", — думає вона.

Критика "глухого кута"

"Ти абсолютно не привчений працювати", "Ти такий лінивий, як і твій батько", "Вчу тебе вчу, а все марно".

Такі зауваження заганяють дитину у глухий кут, не залишаючи їй жодної надії на виправлення, тим більше, коли її обвинувачують у тому, що не залежить від неї. Дитина, почуваючись позбавленою батьківської любові та підтримки, відчужується, стає замкненою, мовчазною.

Образливі прізвиська

"Ти поводишся, як упертий віслюк", "Таке може сказати лише повний дурень", "І в кого ти такий йолоп уродився?"

Образливі прізвиська знижують самооцінку дитини, а до того ж закріплюють у її свідомості модель спілкування з іншими людьми у формі приниження.

Невмотивований допит

"Ну то скільки часу у тебе на це пішло?", "І чого це ти так запізнився?", "І чим ти тут так довго займаєшся?".

Іноді батьки приділяють надто багато уваги з'ясуванню неістотних деталей у поведінці дитини. Дитина розцінює це як прояв недовіри до себе. В результаті може з'явитися стійкий страх перед дорослими, що змусить дитину в майбутньому приховувати від батьків своє особисте життя.

Безапеляційні твердження

Ти так робиш мені на зло, я знаю", "Ти просто жадібний, я вже зрозуміла", "Можеш не виправдовуватися, я знаю наперед, що ти скажеш".

Такі твердження надзвичайно болючі для дитини і руйнівні для його психічного здоров'я. Небажання дорослого розібратися в діях дитини зводить між ними стіну, яка згодом ставатиме дедалі вищою.

Несвоєчасні поради

"Якби ти тоді зробила так, як я тобі радила, нічого б не трапилося. А тепер маєш собі проблему", "Якби в тебе на столі був лад, ти б зараз не переживав, що загубився твій малюнок", "Навіщо ти так переймаєшся? То все дурниці. Ось коли виростеш, зрозумієш: не варто через це плакати".

Такі поради абсолютно недоречні тоді, коли дитині потрібно, щоб її просто вислухали, поспівчували, допомогли. Іншого разу вона не захоче з вами ділитися нічим — ні горем, ні радістю. Раджу вам час від часу аналізувати те, що говорите дитині протягом дня. У спокійній обстановці, коли ви вже нікуди не поспішаєте і ніщо вже вас не дратує, деякі ваші слова здаватимуться вам самим жахливими, неприпустимими.

Рекомендації батькам щодо виховання дітей

1. Повірте в неповторність своєї дитини ,у те ,що вона-єдина, унікальна, не схожа на жодну іншу і не є вашою точною копією .Тому не варто вимагати від неї реалізації заданої вами життєвої програми і досягнення поставленої в ами мети. Дайте їй право прожити власне життя.
2. Дозвольте дитині бути собою, зі своїми вадами, вразливими місцями та чеснотами. Приймайте її такою, якою вона є. Підкреслюйте її сильні властивості.
3. Не соромтеся виявляти свою любов до дитини, дайте їй зрозуміти, що любитимете за будь-яких обставин.
4. Не бійтеся «залюбити» своє маля: саджайте його собі на коліна , дивіться йому в очі, обіймайте та цілуйте, коли воно того бажає.
5. Обираючи знаряддя виховного впливу, удавайтеся здебільшого до ласки та заохочення, а не до покарання та осуду.
6. Намагайтеся щоб ваша любов не перетворювалась на вседозволеність та бездоганність. Встановіть чіткі межі дозволеного (бажано, щоб заборон було небагато-лише найголовніші) і дозвольте дитині вільно діяти в цих межах.
Неухильно дотримуйтесь встановлених вами заборон і дозволів.
7. Ніколи не давайте дитині особових негативних оцінювальних суджень « ти поганий», «ти брехливий», «ти злий». Оцінювати треба лише вчинок. Треба казати : «Твій вчинок поганий, але ж ти хороший, розумний хлопчик (дівчинка) і надалі не повинен так робити».
8. Намагайтеся впливати на дитину проханням-це найефективніший спосіб давати їй інструкцію. І тільки в разі відвертого непослуху батьки можуть думати про покар ання. Цілком зрозуміло, що воно має відповідати вчинку, а дитина має розуміти, за що її покарали. Батьки самі вирішують , як покарати, але майте на увазі, що фізичне покарання- найтяжчий за своїми наслідками засіб покарання. Дитина повинна боятися не покарання, а того, що вона може прикро вразити вас. Покараний-вибачений. Сторінку перегорнуто. Про старі гріхи жодного слова! Покарання не повинно сприйматися дитиною, як перевага вашої сили над її слабкістю, як приниження.

Поради з виховання

Як можна допомогти дитині добре поводитись?

Подавайте дітям приклад хорошої поведінки

Діти вчаться, наслідуючи поведінку дорослих. Ваша поведінка - приклад для наслідування.

Змінюйте оточення, а не дитину

Краще тримати цінні, крихкі та небезпечні предмети у недоступних для дітей місцях, аніж потім карати дітей за їхню природну цікавість.

Висловлюйте свої бажання позитивно

Кажіть дітям, чого Ви від них очікуєте, замість того, чого НЕ бажаєте.

Висувайте реальні вимоги

Запитуйте себе, чи відповідають Ваші вимоги віку дитини, ситуації, в якій вона опинилася. Ви маєте бути більш терпимими до маленьких дітей.

Не надавайте надто великого значення заохоченням і покаранням

В міру дорослішання дитини покарання і заохочення стають все менш результативними. Поясніюйте причину, яка впливає на Ваше рішення. Прагніть до компромісу у спілкуванні зі старшими дітьми, а з меншими - використовуйте тактику переключення уваги.

Обирайте виховання без побиття та крику

На початку це може здаватися результативним, однак незабаром виявиться: щоразу Ви змушені бити все з більшою силою, щоб досягти бажаного результату. Крик або постійні докори є також шкідливими та можуть призвести до тривалих проблем емоційного характеру.
Покарання не допомагають дитині виробити навички самоконтролю і поваги до інших.

Психолого-педагогічні вимоги до використання покарання

— Покарання не має шкодити здоров'ю — ані фізичному, ані психічному

♦ Покарання обов’язково мас бути справедливим. Справедливе покарання дитина сприймає без образ.
♦ Покарання діє, коли воно породжує каяття, а не образу, приниження, незадоволення через несправедливість. Як говорить народна мудрість, дитину карає той, хто її любить, покарання без любові — жорстокість.

ДИТИНУ НЕ КАРАЮТЬ:

l. За те, що вона чимось не влаштовує дорослих: холерика за те, що він непосидючий і впертий, сангвініка — за рухливість, флегматика — за повільність, меланхоліка— за плаксивість.
2. Під час їжі.
3. Якщо вона зазнала невдачі (вона й без того засмучена, присоромлена, пригнічена). Тут краще підтримати її.
4. За необережність, а вчать обережності, роблячи висновки з прорахунків дитини; за повільність, незібраність (за цим може бути приховане занурення в себе або фантазування); за забруднений і порваний одяг, а вдягають відповідно до обставин; за прорахунки самих батьків тощо.
5. На людях (в автобусі, на вулиці), адже це ще й публічне приниження.
6. При молодшій дитині, оскільки підривається авторитет старшої, а якщо є ревнощі між дітьми, то це може породити озлобленість у старшої дитини, а в молодшої — злорадство, а це погіршить їх взаємини.
7. За емоційність, імпульсивність, енергійність. Карати за вчинки, які дитина не може передбачити, — значить карати за те, що вона дитина.
8. Поспішно, не розібравшись: краще пробачити десятьох винних, ніж покарати одного невинного.

Необхідно поєднувати покарання з іншими методами виховання, дотримуючись педагогічного такту та враховуючи вікові та індивідуальні особливості дитини.

Реакція батьків на вчинок дитини має бути продуманою, вільною від негативних емоцій. У реакції не повинно бути істеричності. На істеричний крик, жестикуляцію, надлишок емоцій дитина відповідає тим самим. Не повинно бути люті, гніву. Лють призводить до надмірних покарань, а це породжує в батьків муки сумління. Спочатку покарали, а потім шкодують, жаліють. Тепер в очах дитини винні батьки і вона стає в позу ображеної. Не слід погрожувати дитині, краще попередити. Часом погроза сприймається гірше, ніж саме покарання. В погрозі завжди є шантаж, і зрештою дитина також починає шантажувати батьків.

ЯК ЗАПОБІГТИ НЕГАТИВНИМ НАСЛІДКАМ ПОКАРАННЯ

1. Відокремлюйте свої почуття від дій.

Не засуджуйте дитину. Вона має відчувати, що її люблять, але її дії в конкретному випадку можуть бути неприйнятними. Пам'ятайте: щоб змінити вчинки дитини, треба навчитися розуміти її. Суворі слова мають стосуватися тільки неправильних дій дитини, але не її особистості.

Брутальність, нетактовність свідчать про педагогічну непридатність, а дитину роблять невпевненою, знервованою, тривожною.

2. Уважно вивчайте свою дитину.

Обов'язковою умовою у виборі форм покарання є знання індивідуальних особливостей дитини: її темпераменту, характеру, особливостей реагування на певний вид покарання. Ви маєте знати стан її здоров'я, нервової системи. Дії дитини у стані нервового розладу є симптомами емоційних ускладнень через критику, звинувачення або покарання, напружену сімейну атмосферу. Зрозуміло, що витончений, вразливий меланхолік сприйматиме покарання зовсім не так, як енергійний, товариський сангвінік, вибуховий холерик чи врівноважений, спокійніший флегматик. Дівчаток теж треба карати не так, як хлопчиків. Дівчинка взагалі потребує особливого виховання, заснованого більшою мірою на ніжності й ласці. Вона більш чуттєва й емоційна, глибше переживає з приводу зроблених помилок. Часом одного суворого слова, навіть докірливого погляду, досить, щоб вона припинила небажані дії. Необхідно взагалі відмовитися від тілесних покарань, від яких шкоди більше, ніж користі.

3. Треба враховувати емоційний стан дитини.

Якщо видно, що дитина засмучена і дуже переживає, не потрібно додавати негативу,та використовувати покарання. Відчувши всю повноту негативних переживань, дитина не

захоче повторити подібний вчинок. Потрібно, щоб вона набула цього негативного досвіду, але тут не можна перестаратися. А дорослий у цей час повинен бути поруч, зі схваленням поставитися до рішення дитини і всіляко підтримати її. Відповідайте на почуття дитини. Давайте їй виговоритися, щоб негативні емоції знайшли вихід у словах, а не в діях.

4. Перш ніж карати, треба обов'язково з'ясувати мотиви вчинку.

Якщо без покарання не можна обійтися, нехай дитина вибере його сама. Практика показує: діти здебільшого вибирають суворіше покарання, ніж батьки. Але в таких випадках вони не вважають його несправедливим і не ображаються.

5. Караючи дитину, впевніться у тому, що вона розуміє причину, щоб вона звинувачувала себе, а не того, хто карає.

Якщо ж дорослий змушений застосувати покарання, то при цьому йому не можна використовувати образливі слова, принижувати гідність маленької людини, акцентувати увагу на слабких сторонах, фізичних вадах дитини.

6. Дайте зрозуміти синові чи доньці, що проблеми дітей стосуються не тільки дорослих, а є спільними для всіх.

— Якщо є сумніви щодо покарання, не карайте навіть якщо ви зрозуміли, що надто м'які, довірливі та нерішучі. Ніякої «профілактики», ніяких покарань «про всяк випадок»!

— За один раз — одне покарання. Навіть якщо поганих вчинків скоєно декілька, покарання має бути одне, за все одразу, а не по одному за кожний вчинок.

— Краще не карати, ніж карати із запізненням.

7. Навчайте дитину норм і правил поведінки в різних місцях і різних життєвих ситуаціях ненав'язливо та без моралізування.

8.НАКЛАДНІСТЬ ОБМЕЖЕННЯ НА НЕБЕЗПЕЧНІ ТА РУЙНІВНІ ДІЇ.

Допоможіть дитині спрямувати свою активність у дозволене русло. У цьому полягає основна формула динамічного підходу до проблеми дисципліни дитини.

9. Будьте самі прикладом культурної поведінки з іншими людьми, з предметами та довкіллям.

10. Треба пам'ятати, що вся відповідальність за наслідки покарання цілком покладається на дорослого. Слід пам'ятати, що міра покарання повинна відповідати важкості провини, тобто не треба застосовувати серйозне покарання за несерйозну провину.

ЯК УНИКНУТИ ПОКАРАНЬ?

Необхідно поспілкуватися з дитиною, пояснити, розповісти, показати на прикладі, чому так робити можна, а так — не можна, до яких наслідків може призвести порушення якогось правила, норми, розпорядження, яке покарання воно тягне за собою. Треба вчити дитину робити такий аналіз самостійно, думати, перш ніж щось зробити, передбачати наслідки скоєного.

Десять «золотих правил» виховання щасливих дітей

Правило1 Стимулюйте інтелект дитини.

Створивши сприятливі умови, можна підвищити розумовий розвиток дитини

Правило 2. Формуйте самоповагу.

Необхідно розвивати в дитини такі здібності, прищеплювати такі навички, котрі б вирізняли її з-поміж інших, викликали б повагу ровесників і дорослих. Діти мають знати, що успіх, майбутній добробут залежить від них самих. І ще: у кожної дитини має бути хороший друг. Батьки спрямовують цю дружбу і зміцнюють її.

Правило 3. Навчіть дитину спілкуватися.

Є 6 умов, за яких у дитини виробляються корисні навички: щира любов до батьків (дає відчуття захищеності); приязне ставлення до навколишніх (не лише до близьких та рідних); зовнішня привабливість (одяг, манери); можливість спостерігати правильне спілкування (поведінка батьків, учителів, ровесників); висока самооцінка, а звідси – впевненість у собі; середній (як мінімум) запас слів; вміння підтримувати розмову.

Правило 4. Пильнуйте, щоб дитина не стала "залежною" від комп'ютера чи телевізора.

Телевізор, комп'ютер, як злі чаклуни, здатні красти в дитини години, дні й роки . Надмірне сидіння перед телевізором чи комп'ютером гальмує в дітей розвиток мовлення. Діти стають нервовими,

миттєво реагують дією, не намагаючись осмислити та обговорити події. Потрібно залучити дітей до занять спортом, музикою, читанням, корисною роботою, тощо.

Правило 5. Виховуйте відповідальність, порядність.

Не тільки пояснюйте, що таке добре, а що – погано, а й закріплюйте гарні звички, карайте за негідні вчинки, тільки не різкою. За приклад дитині має слугувати гідна поведінка батьків, а пізніше ровесників.

Правило 6. Навчіть дитину шанувати сім'ю Щоб виростити ніжних і люблячих дітей, оточіть їх піклуванням, лаской з перших днів життя.

Діти мають бачити все тільки добре та розуміти "хочу" і "треба".

Любов і повага між членами родини краще за будь-яку лекцію дадуть зрозуміти дитині, що сімейне життя – це, насамперед, рівноправність у стосунках, відповідальність перед коханою людиною, бажання зробити для неї добро, виявляти ніжність та взаємну повагу.

Правило 7. Живіть у хорошому оточенні.

Друзі, яких виберуть собі ваші діти, впливатимуть на їхні моральні орієнтири, поведінку.

Правило 8. Будьте вимогливими.

Діти з високою самооцінкою, почуттям власної гідності, вмінням робити щось краще за інших виховуються, як правило, у сім'ях, де до них ставлять високі вимоги: дотримуватися порядку у домі, організовувати своє дозвілля, гідно поводитися. Не будьте тиранами . Запам'ятайте, що відповідальними, розумними й слухняними діти стають не одразу. На це треба витратити роки.

Правило 9. Привчайте дитину до праці.

Але без примусу. Подбайте, щоб вони набули трудових навичок, подбайте, щоб їхнє життя було заповнене цікавими і корисними справами.

Правило 10. Не робіть за дітей те, що вони можуть зробити самі.

Нехай все перепробують, вчаться на власних помилках. Беруть участь у сімейних нарадах . Нехай якнайраніше привчаються робити щось для інших, особливо, те, що в них добре виходить.

Десять заповідей батькам

1. Не навчайте тому, у чому ви самі не обізнані. Щоб правильно виховувати, треба знати вікові та індивідуальні особливості дитини.
2. Не сприймайте дитину як свою власність, не ростіть її для себе.
3. Довіряйте дитині. Залишайте за нею право на власні помилки, тоді дитина оволодіє вмінням їх самостійно виправляти.
4. Не ставтеся до дитини зневажливо. Дитина повинна бути впевнена в своїх силах, тоді з неї виросте відповідальна особистість.
5. Будьте терплячими. Ваша нетерплячість — ознака слабкості, показ вашої невпевненості в собі.
6. Будьте послідовними у своїх вимогах, але пам'ятайте: твердість лінії у вихованні досягається не покаранням, а стабільністю обов'язкових для виконання правил, спокійним тоном спілкування, неквапливістю і послідовністю.
7. Вчіть дитину самостійно приймати рішення і відповідати за них.
8. Замініть форму вимоги «Роби, якщо я наказав!» на іншу: «Зроби, тому що не зробити цього не можна, це корисно для тебе і твоїх близьких».
9. Оцінюючи дитину, кажіть їй не тільки про те, чим ви невдоволені, а й про те, що вас радує. Не порівнюйте її з сусідською дитиною, однокласниками, друзями. Порівнюйте, якою вона була вчора і якою є сьогодні. Це допоможе вам швидше набути батьківської мудрості.
10. Ніколи не кажіть, що у вас немає часу виховувати свою дитину, бо це означатиме: мені ніколи її любити.

Завжди пам'ятайте: ми виховуємо дітей власним прикладом, системою власних цінностей, звичним тоном спілкування, ставленням до праці та дозвілля. Тож давайте вчитися виховувати наших дітей, пізнавати те, чого ми не знаємо, знайомитись з основами педагогіки, психології, права, якщо насправді любимо їх і бажаємо їм щастя.

Не викликає сумніву, що правильно встановленими, цілими, міцними, безпечними сходами можна кого завгодно вивести на будь-яку висоту